

www.ode.state.oh.us/GD/Templates/Pages/ODE/ODEDetail.aspx?page=3&TopicRelationID=301&ContentID=43712&Content=103700.

12. PEARSON [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pearson.com/>.

13. Schafer W.D. Content and Grade Trends in State Assessments and NAEP / W.D. Schafer, Liu Min, H. Wang // Practical Assessment, Research and Evaluation. – 2007. – Vol. 12. – Num. 9. – P. 134–152.

14. Student Achievement and School Accountability Programs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.ed.gov/about/offices/list/oese/sasa/aboutus.html>.

15. WESTAT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.westat.com/>.

16. What is the Condition of Education? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nces.ed.gov/programs/coe/>.

17. Who Is NCES? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nces.ed.gov/about/>.

ДАВИДЮК Н.Ю.

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДИСТІВ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Дослідження проблеми розвитку професійної компетентності методистів позашкільних навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті потребує вивчення історико-теоретичних засад. Це сприятиме глибшому розумінню проблеми та її оцінюванню з погляду сучасних освітніх тенденцій.

Аналіз теоретичних джерел дає змогу констатувати часткове висвітлення різних аспектів історико-педагогічних засад проблеми в працях вітчизняних і зарубіжних учених. Проблема становлення й розвитку системи позашкільної освіти входила до кола наукових інтересів Л.К. Балясної, В.Є. Береки, С.М. Букреєвої, О.В. Биковської, В.В. Вербицького, Б.С. Кобзар, О.П. Липецького, О.В. Литовченко, І.М. Мельникової, Г.П. Пустовіта, Т.І. Сущенко, Н.Ф. Харінко, Т.Д. Цвірової. Історичний огляд розвитку теорії та практики післядипломної освіти педагогічних кадрів досліджувався в працях Г.С. Данилової, С.В. Крисяка, А.І. Кузьмінського, Н.Г. Протасової, В.І. Пуцова, В.І. Саюк. Значний внесок у дослідження історичних засад розвитку та становлення методичної роботи зроблено Т.В. Ільною, Н.Г. Корневою.

Проблема підвищення кваліфікації методистів не виокремлювалась, а розглядалася в контексті підвищення кваліфікації працівників позашкільних установ, а пізніше – позашкільних навчальних закладів.

Мета статті – з'ясувати історико-культурні засади розвитку професійної компетентності методистів у ПНЗ та визначити його хронологічні періоди.

Для кожного історичного періоду були характерні різні зміст, форми та методи підвищення кваліфікації працівників позашкільних навчальних закладів, які відповідали соціально-економічній та політичній ситуації в країні. Термін “професійна компетентність” у психолого-педагогічній літературі та нормативно-правових документах не використовувався, широ-

кого вжитку набули терміни “підвищення фахового рівня”, “підвищення кваліфікації”, “перепідготовка педагогів”. Терміни могли вживатись як синоніми і позначали освітні процеси як у курсовий, так і в міжкурсний періоди. Певний час на позначення терміна “позашкільна освіта” вживався термін “позашкільне виховання”, “позашкільна робота”, а “позашкільні навчальні заклади” довгий час були “позашкільними установами”. Це було зумовлено суспільним розвитком країни, значенням, яке відігравала позашкільна освіта у вихованні молоді та вимогами до професійної діяльності педагогів цієї сфери на різних етапах історичного розвитку. Враховуючи періодизацію розвитку післядипломної педагогічної освіти, розроблену А.І. Кузмінським, ми визначили періоди розвитку професійної компетентності методистів ПНЗ.

Аналіз історико-теоретичних засад розвитку професійної компетентності методистів доцільно розпочати з виявлення тих організаційних та соціальних передумов, які сприяли становленню цього процесу.

Період 1918–1952 рр. визначаємо як період створення організаційних та соціальних передумов підвищення фахового рівня методистів позашкільних навчальних закладів. Він включає три етапи.

Етап зародження процесу підготовки фахівців для позашкільної освіти (1918–1920 рр.). У цей час для підготовки інструкторів та інших працівників позашкільної освіти почали організовуватись спеціальні курси, видавались порадики (“Порадник діячам позашкільної освіти та дошкільного виховання” (1918 р.)). Зміст підготовки кадрів визначався тією соціальною функцією, яку виконувала позашкільна освіта того часу – ліквідація неписьменності в дорослого населення та профілактика дитячої бездоглядності та безпритульності. Цим опікувався Департамент позашкільної освіти при Секретаріаті народної освіти, а також відділи позашкільної освіти при всіх земських і міських управах [14, с. 6–7]. Підготовка фахівців здійснювалась також на позашкільному факультеті Київського педагогічного інституту, на якому читала лекції С. Русова. Визначна громадська діячка опублікувала тексти своїх лекцій, видавши їх окремою книжкою під назвою “Позашкільна освіта” [7, с. 228].

Етап формування державної системи підвищення фахового рівня працівників позашкільних установ (1920–1940 рр.) характеризується створенням державних інституцій, які організовуватимуть процес підвищення фахового рівня працівників позашкільних установ у наступні десятиліття.

Відповідно до дослідження Г.С. Данилової з 1921 р. починає формуватись державна система підвищення кваліфікації педагогів. У 1924 р. створюється секція з питань підвищення кваліфікації, пізніше вона реорганізується в самостійний відділ підготовки педагогічних кадрів. У 1927 р. створюються Центральні курси підвищення кваліфікації, які у 1928 р. реорганізуються в Інститут підвищення кваліфікації педагогів. З 1938 р. створюються інститути вдосконалення учителів на базі республіканських, крайових, обласних педагогічних кабінетів [3, с. 10]. Основне завдання інститутів у цей період – підвищення теоретичних і методичних знань учи-

телів. Однак робота з підвищення кваліфікації працівників позашкільних закладів на базі інститутів почала здійснюватись значно пізніше.

Вагомим чинником у становленні роботи з підвищення кваліфікації педагогів позашкільних установ стало відкриття Міністерством освіти починаючи із середини 20-х рр. XX ст. республіканських державних центрів позашкільної освіти, які відповідно до профілів діяльності почали здійснювати, поряд із навчально-виховною та масовою, організаційно-методичну діяльність. У 1925 р. засновано Київську біологічну станцію. Впродовж 1926–1929 рр. Київська біологічна станція проводить організаційно-методичну роботу з керівниками гуртків юних натуралістів на своїй базі, сприяє організації таких гуртків у школах та будинках піонерів [8]. З 1930 р. почала діяти Центральна дослідна дитяча екскурсійна станція [16]. З початку свого створення Республіканські центри почали здійснювати координаційну, інструктивно-методичну роботу з педагогами не тільки позашкільних закладів, а й з педагогами шкіл, які здійснювали гурткову роботу за певним профілем.

Згідно з дослідженням Л.К. Балясної, у 1928 р. при Академії комуністичного виховання імені Н.К. Крупської створюється позашкільне відділення підготовки кадрів для позашкільних установ, а в 1929 р. у системі Наркомпросу була організована Рада з позашкільної роботи, яка здійснювала керівництво діяльністю позашкільних закладів, надавала організаційно-методичну допомогу органам народної освіти, узагальнювала передовий педагогічний досвід [2, с. 13]. У цей час позашкільна освіта була замінена позашкільним вихованням, що позначилось на змісті діяльності позашкільних закладів, які почали виконувати ідеологічну функцію та суто дозвілєво-розважальну [14, с. 6–7].

Етап розвитку інструктивно-методичної діяльності позашкільних установ (1946–1952 рр.) характеризується визначенням пріоритетів у інструктивно-методичній діяльності позашкільних установ (координаційна, консультативна діяльність, вивчення кращого педагогічного досвіду) та введенням посади методиста в штатний розпис позашкільної установи.

Постановою Ради Міністрів СРСР “Про впорядкування мережі, введення типових штатів і встановлення посадових окладів працівникам позашкільних установ” від 30 квітня 1952 р. № 2140 визначено правовий статус працівників позашкільних установ [9]. Відповідно до Типових штатів посада методиста вводиться на станціях юних техніків та юних натуралістів. Згідно із затвердженими посадовими окладами, оплата роботи методистів здійснюється диференційовано залежно від наявності вищої освіти. Про введення посади методиста в позашкільних установах зазначається в дослідженні Т.В. Ільїної [5, с. 22], яка пов’язує введення посади з діяльністю позашкільних установ як центрів піонерської та комсомольської організацій та їх методичним супроводом. Основою для глибокої перебудови діяльності позашкільних установ, посилення їх ролі як методичних центрів стали резолюції XII з’їзду комсомолу (1954 р.) і постанова VIII пленуму ЦК ВЛКСМ. Іншою причиною введення посади методиста стала коорди-

наційна функція позашкільної установи. Межі координаційної діяльності визначались рівнем підпорядкування установи: республіканський, обласний, районний (міський) тощо.

Період 1952–1990 рр. визначаємо як період становлення, уніфікації та ідеологізації системи роботи з підвищення фахового рівня методистів позашкільних установ. Він включає два етапи.

Етап 1952–1968 рр. – становлення міжкурсової методичної роботи з методистами позашкільних установ.

Підвищенням фахового рівня методистів позашкільних установ почали займатись різні державні інституції, які в процесі історичного розвитку самі зазнавали змін і структурних, і змістових, а тому накладали відбиток і на процес підвищення кваліфікації цієї категорії педагогів. Підвищення фахового рівня методистів позашкільних установ почало здійснюватись у трьох паралельних напрямках: перший – це кабінети позашкільної роботи інститутів удосконалення кваліфікації учителів, другий – це районні (міські) методичні кабінети відділів освіти, третій – республіканські, обласні станції.

На початку 50-х рр. починають функціонувати кабінети позашкільної роботи в обласних інститутах удосконалення кваліфікації учителів, де для працівників позашкільних закладів (директорів, методистів, керівників гуртків) проводяться семінари, вивчається кращий педагогічний досвід діяльності позашкільних установ, готуються методичні листи. Проблеми, які покладено в основу діяльності методичних кабінетів з працівниками позашкільних установ, мають ідейно-політичний характер [4]. Важливою особливістю цього періоду є зміцнення зв'язку позашкільних установ з обласними інститутами вдосконалення вчителів з питань вивчення та популяризації кращого досвіду роботи шкіл і позашкільних установ, організації гурткової роботи, узагальнення досвіду піонерських дружин і загонів, видання інструктивно-методичної літератури з питань комуністичного виховання, організації піонерської та позашкільної роботи. Методистів позашкільних установ запрошують до читання лекцій і проведення практичних занять на курсах перепідготовки старших піонерських вожатих, до виступів на семінарах, конференціях, залучають до вивчення кращого досвіду роботи педагогів. Така співпраця була закріплена нормативними документами. Як відомо, 29 грудня 1960 р. були затверджені спільні заходи Міністерства освіти УРСР і ЦК ЛКСМ України з поліпшення роботи позашкільних установ Української РСР, відповідно до цих заходів позашкільні установи визначались як бази районних, міських, обласних, республіканських рад піонерських організацій в здійсненні всебічного виховання піонерів і школярів. Заходи передбачали організацію та проведення Всесоюзного огляду дитячих позашкільних установ, розробку єдиної системи навчання кадрів піонерських вожатих та активу, проведення семінарів для керівників гуртків шкіл і позашкільних установ з питань різних видів дитячої творчості, відповідальними визначались працівники кабінетів позашкільної роботи обласних інститутів удосконалення вчителів та працівники позашкільних установ.

На засіданні Колегії Міністерства освіти УРСР від 12 квітня 1968 р. затверджено Положення про районний (міський) методичний кабінет Української РСР. У ньому зазначалось, що кабінет є організаційним центром систематичної роботи з підвищення ідейно-політичного рівня, наукової та методичної кваліфікації педагогічних кадрів, у тому числі працівників позашкільних установ. До обов'язків методиста методичного кабінету входило вивчення стану й аналіз наслідків навчально-виховної роботи в позашкільних установах; проведення семінарів для працівників позашкільних установ району (міста). Працівники кабінету разом з рай/міськ/вно організували і забезпечували систематичну роботу методичної комісії працівників позашкільних установ [12].

Згідно з планом проведення основних заходів Міністерства освіти УРСР на 1965 р. семінари з обміну досвідом для методистів, керівників гуртків позашкільних установ проводять Центральна екскурсійно-туристична станція, Республіканський навчально-методичний кабінет художнього виховання дітей, Центральна станція юних натуралістів [10].

У Положенні про обласну й міську станцію юних натуралістів, затвердженому 16 вересня 1960 р. Міністерством освіти УРСР та I Секретарем ЦК ЛКСМУ, визначено обов'язки методиста, які відображають вимоги до його професійної діяльності на той час: "...відповідальність за стан навчально-виховної, дослідної та інструктивно-методичної роботи... Методист призначається з осіб, які мають педагогічну або спеціальну освіту і відповідний досвід роботи..." [11].

Етап 1968–1990 рр. – період становлення курсової підготовки з методистами позашкільних установ.

На виконання постанови ЦК КП України "Про підготовку і виховання учительських кадрів в Українській РСР" від 20 червня 1968 р., підготовлено лист Міністерства освіти Української РСР від 31 грудня 1968 р. № 13-402, в якому зазначалось, що курсова перепідготовка педагогічних працівників позашкільних установ при обласних інститутах удосконалення кваліфікації вчителів не проводилась, проте вимоги до діяльності позашкільних установ, а також відсутність спеціальної підготовки кадрів вимагають посилення роботи з перепідготовки цієї категорії працівників. Міністерство освіти рекомендує при складанні п'ятирічного плану курсової перепідготовки кадрів передбачити перепідготовку таких категорій працівників позашкільних установ: директорів, методистів, організаторів піонерської та масової роботи, керівників гуртків художньої самодіяльності, керівників гуртків технічного профілю будинків і палаців піонерів та міських станцій юних техніків, керівників туристсько-красознавчої роботи позашкільних дитячих установ. Включити в план перепідготовки на найближчі два роки такі категорії педагогічних працівників, як директори, методисти та організатори піонерської та масової роботи районних та міських будинків і палаців піонерів [6].

У Методичних рекомендаціях Центрального інституту удосконалення вчителів (1984 р.) працівникам кабінетів виховної роботи рекоменду-

ється звернути увагу на виконання наказу Міністерства освіти СРСР “Про підвищення кваліфікації працівників позашкільних установ” від 22.05.1978 р. № 35-м, яким передбачено в 1984 р. завершити організацію курсової перепідготовки директорів будинків піонерів, станцій юних натуралістів, техніків, методистів і керівників гуртків позашкільних закладів. При проведенні курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів з питань комуністичного виховання учнів активніше залучати працівників позашкільних закладів, які є методичними центрами з питань виховної роботи. Підвищити ефективність проведення семінарів, що діють постійно, для працівників позашкільних установ [1, с. 14]. У Методичних рекомендаціях зазначається, що курсова перепідготовка працівників позашкільних установ здійснюється за навчально-тематичними планами, затвердженими Міністерством освіти УРСР [1, с. 7].

Серед проблем викладання того періоду: недостатній зв'язок теоретичного матеріалу з практичною діяльністю, формальність у проведенні педагогічної практики, конференції з обміну досвідом, недостатньо використовуються можливості активних методів підвищення кваліфікації (ділові, рольові, сюжетні ігри) [1].

У роботі з працівниками позашкільних установ, у тому числі й з методистами, продовжують відігравати значну роль республіканські, обласні станції юних техніків, натуралістів, туристів, дитячо-юнацькі спортивні школи, основними формами роботи з підвищення кваліфікації працівників позашкільних установ є семінари, консультації, підготовка методичних порад, листів тощо.

У другій половині 1989 р. підвищується статус державних позашкільних закладів Міносвіти, які зі станцій було перейменовано на українські державні центри за профілями роботи.

Період з 1990 р. – період формування системи з розвитку професійної компетентності методистів позашкільних закладів на гуманістичних засадах. Він включає два етапи.

Етап 1990–2000 рр. – період реформування змісту підвищення фахового рівня методистів позашкільних закладів.

Становлення України як незалежної держави передбачало глибоке реформування всієї системи освіти. Позашкільні установи були реорганізовані в позашкільні навчальні заклади, а система позашкільної роботи – в систему позашкільної освіти. З метою стимулювання неперервної фахової освіти педагогічних працівників, посилення їх відповідальності за результати роботи видано наказ Міністерства освіти України “Про введення в дію Тимчасового положення про атестацію педагогічних працівників навчально-виховних закладів і установ освіти України” від 10 вересня 1992 р. № 125 [13].

Тимчасовим положенням про атестацію визначені кваліфікаційні характеристики методистів позашкільних навчальних закладів, для яких встановлювались кваліфікаційні категорії (вища, I, II та методист). Посадові обов'язки методиста включали: надання методичної допомоги педаго-

гам закладу в розробці та вдосконаленні програм, змісту, форм, методів навчально-виховної роботи з учнями, вихованцями в гуртках, студіях, секціях, інших творчих об'єднаннях, дитячим та юнацьким організаціям, об'єднанням, вивчення, узагальнення та поширення передового досвіду позашкільної діяльності, розробка методичних рекомендацій. Змінюються не тільки завдання професійної діяльності методиста, а й вимоги до його знань, які передбачають: знання теорії та методики навчально-виховної діяльності, закономірностей особистісного розвитку дитини; цілей, принципів, змісту, форм, методів, нормативного забезпечення педагогічного процесу; програмно-методичних матеріалів і документів щодо організації навчання і виховання; питань формування дитячих, підліткових колективів; основних напрямів розвитку освіти, досягнень педагогічної науки, методичних досліджень тощо.

Зміни у професійній діяльності педагогів вимагали реформування змісту, форм, методів їх післядипломної освіти. Про це зазначалось у Державній національній програмі “Освіта” (“Україна ХХІ століття”). Відповідно вносились зміни у тематику лекційних, практичних занять на курсах підвищення кваліфікації, семінарів у міжкурсовий період.

У 1996 р. затверджена Концепція позашкільної освіти та виховання, яка визначила одним із пріоритетів кадрове забезпечення позашкільних закладів освіти, створення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів.

Згідно з наказом Міністерства освіти України “Про затвердження Положення про районний (міський) методичний кабінет” від 18 березня 1997 р. № 72. Визначено зміст і напрями роботи методичного кабінету в галузі позашкільної освіти: координація методичної діяльності з інститутами післядипломної освіти (удосконалення вчителів), аналіз якості освітньо-кваліфікаційного забезпечення навчально-виховного процесу; консультування педагогічних працівників; експертне оцінювання результативності навчально-виховної роботи педагогічних працівників; організація пошукових досліджень у галузі розробки методики, технологій, виявлення, апробація та впровадження ППД, організація методичних заходів, вивчення стану та результатів викладання тощо [15].

У доповідній записці Колегії Міністерства освіти України “Про стан і перспективи розвитку позашкільної освіти” від 24 червня 1998 р. № 7/6-8 зазначалось, що розпочалось формування системи роботи з підвищення кваліфікації педагогів позашкільних закладів на нових засадах [14]. Становленню цього процесу сприяло прийняття Законів України “Про загальну середню освіту” (1999 р.), “Про позашкільну освіту” (2000 р.), Положення про позашкільний навчальний заклад (2001 р.).

З 2000 р. розпочався етап модернізації змісту, форм, методів розвитку професійної компетентності методистів ПНЗ. Процес відбувається в рамках модернізації всієї системи освіти, як післядипломної, так і позашкільної зокрема. Можна виокремити такі характерні ознаки цього процесу: надання цілісності процесу розвитку професійної компетентності педагогів

шляхом поєднання у цілісну систему курсового та міжкурсів періодів; застосування активних та інтерактивних форм, методів у процесі курсового та міжкурсів періодів післядипломної освіти, впровадження в систему післядипломної освіти різних форм підвищення кваліфікації (очної, заочної, дистанційної), розробка та удосконалення змісту, структури навчальних планів, програм курсів підвищення кваліфікації, впровадження у систему підвищення кваліфікації, науково-методичну роботу з педагогами програм, проектів Міністерства освіти і науки України та міжнародних організацій, корпорацій (програма “Сприяння просвітницькій роботі “рівний – рівному” серед молоді України щодо здорового способу життя”; програма Intel® “Навчання для майбутнього” та інші), включення педагогів у дослідницьку діяльність у рамках реалізації експериментально-дослідної роботи закладу різного рівня, стимулювання професійної активності шляхом залучення педагогів до участі в конкурсах професійної майстерності різного рівня тощо.

Висновки. Отже, спираючись на аналіз нормативних документів та наукові дослідження з питань позашкільної, післядипломної освіти, методичної діяльності, можна виокремити такі хронологічні періоди процесу розвитку професійної компетентності методистів: період створення організаційних та соціальних передумов підвищення фахового рівня методистів позашкільних закладів (1918–1952 рр.); період становлення, уніфікації та ідеологізації системи роботи з підвищення фахового рівня методистів позашкільних установ (1952–1990 рр.); період формування системи з розвитку професійної компетентності методистів позашкільних закладів на гуманістичних засадах (з 1990 р.).

Література

1. Совершенствование работы по повышению квалификации педагогических кадров : методические рекомендации / [О.К. Александрова, Т.А. Балаба, О.В. Беликова, В.П. Мартинов, К.М. Старченко, В.В. Столітенко та ін.]. – К., 1984. – 111 с.
2. Внешкольные учреждения : пособие для работников внешкольных учреждений / [под ред. Л.К. Балясной, сост. Л.И. Филатов, В.С. Муратова]. – М. : Просвещение, 1978. – 256 с.
3. Данилова Г.С. Методичні служби України: проблеми управління, професійна підготовка : навч.-метод. посіб. / Г.С. Данилова. – К., 1997. – 256 с.
4. Звіт про роботу Рівненського інституту удосконалення кваліфікації учителів за 1952–1953 навчальний рік / Державний архів Рівненської області, Фонд № Р-501, опис 4, справа № 11, № 17.
5. Ильина Т.В. Формирование профессиональной деятельности методиста в сфере образования : дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Т.В. Ильина. – Ярославль, 2001. – 216 с.
6. Лист Міністерства освіти Української РСР від 31.12.1968 р. № 13-402 / Державний архів Рівненської області, Фонд Р-501, опис 4, справа 235. – С. 196.
7. Нариси історії українського шкільництва (1905–1933) : навч. посіб. / [за ред. О.В. Сухомлинської]. – К. : Заповіт, 1996. – 302 с.
8. Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nenc.gov.ua/892.html>.
9. Об упорядочении сети и утверждении типовых штатов и должностных окладов работников внешкольных учреждений : постановление Совета Министров СССР от

30 апреля 1952 г. № 2140 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lawru.info/base98/part8/d98ru8992.htm>.

10. План проведення основних заходів Міністерства освіти УРСР на 1965 р. / Державний архів Рівненської області. – Фонд Р-501, опис 4, справа 171. – С. 14.

11. Положення про обласну і міську станцію юних натуралістів, затвердж. 16 вересня 1960 р. МО УРСР. – Державний архів Рівненської області, Фонд Р-501, опис 4, справа 78. – С. 145.

12. “Про затвердження Положення про районний (міський) методичний кабінет Української РСР”: рішення колегії Міністерства освіти УРСР від 12 квітня 1968 р. / Державний архів Рівненської області, Фонд Р-501, опис 4, справа 235. – С. 46.

13. “Про введення в дію Тимчасового положення про атестацію педагогічних працівників навчально-виховних закладів і установ освіти України”: наказ Міністерства освіти України № 125 від 10.09.1992 р. // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1992. – № 20. – С. 2–15.

14. “Про стан і перспективи розвитку позашкільної освіти”: доповідна записка колегії Міністерства освіти України від 24.06.1998 р. № 7/6-8 // Інформаційний збірник Міністерства освіти. – 1998. – № 21. – С. 3–18.

15. “Про затвердження Положення про районний (міський) методичний кабінет”: наказ Міністерства освіти України від 18.03.1997 р. № 72 // Інформаційний збірник Міністерства освіти. – 1997. – № 10. – С. 10.

16. Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/pozashkilna/turyzm/about>.

ЕРМАКОВА О.А.

ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ ШКОЛЬНОГО И ВНЕШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ОПТИМАЛЬНОЕ УСЛОВИЕ РАСКРЫТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА УЧАЩИХСЯ (КРАЕВЕДЧЕСКИЙ АСПЕКТ)

Школьное краеведение является важнейшим фактором нравственного, патриотического, эстетического, экологического, физического воспитания учащихся. Оно расширяет кругозор и развивает познавательные интересы, приобщает к творческой деятельности, формирует практические навыки, помогает в выборе профессии.

Идея изучения родного края и использования краеведческого материала в учебно-воспитательной работе не нова. Термин “краеведение” закрепился в языке в начале XX в., но о краеведческой деятельности можно говорить, характеризуя и более раннее время. Вопросы краеведения обозначены в трудах великого чешского педагога Я.А. Коменского, французского мыслителя и педагога Ж.-Ж. Руссо, великого русского ученого и просветителя М.В. Ломоносова. В XIX в. разрабатывались школьные учебные программы “родиноведения” (или “отчизноведения”), краеведению было отведено заметное место в концепции “народного воспитания” К.Д. Ушинского. Выступая за введение в школе предмета “Отечествоведение”, К.Д. Ушинский в 1863 г. писал: “Легко себе представить, сколько ярких, верных действительности образов, совершенно конкретных, накопится в душе детей от такого живого, наглядного осязательного курса...”. Сторон-